

УДК 355.323:37.014.24:355(1-622 НАТО)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Юлія Трембецька

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Туган-Барановського 7, 790005, Львів, Україна*

Розглянуто особливості організації міжнародного співробітництва у системі підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України та наявність орієнтації на педагогічну діяльність. З'ясовано причини та яке значення має військова співпраця України з Євроатлантичними країнами. Зазначено, що держава, розвиваючи військове співробітництво із зарубіжними країнами, робить свій внесок у зміцнення безпеки, оборони, стабільності. Виокремлено миротворчу діяльність Збройних Сил України та її вагомість для позитивного іміджу держави на світовому просторі. А також зосереджено увагу на міжнародній військовій навчальній програмі співпраці української армії з країнами Північноатлантичного альянсу. На підставі аналізу літературних джерел теоретично осмислено зміст, суть та напрями розвитку міжнародної співпраці у системі підготовки військовослужбовців. Проаналізовано проблеми, що виникають у процесі підготовки курсантів до міжнародних навчань, визначено причини їхнього виникнення. На базі центру миротворчості та безпеки Яворівського полігону, що на Львівщині, висвітлено співробітництво українських військовослужбовців з країнами НАТО. Простежено роль і участь викладача вищого військового навчального закладу у процесі організації міжнародної співпраці у системі підготовки майбутніх офіцерів.

Ключові слова: міжн співробітництво, особливості підготовки майбутніх офіцерів, міжнародне військове співробітництво Україна-НАТО.

Постановка проблеми. В умовах євроінтеграції збройних сил організація міжнародного співробітництва є необхідною для підготовки майбутніх офіцерів України до виконання миротворчої місії для подолання міжнародних конфліктів і збереження миру. Міжнародна військова співпраця сприяє підготовці майбутніх офіцерів Збройних Сил України відповідно до військово-технічної політики України, викликів та загроз сучасності, сучасних потреб та досвіду підготовки військ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему професійної підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ досліджують багато науковців, як зарубіжних, так і вітчизняних. Зокрема, Ю. Ситник, Ю. Стасєв, В. Ягупов

виявили, що проблема професійної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України до виконання фахових обов'язків та до участі в міжнародному співробітництві є актуальною як в теоретичному, так і в прикладному аспектах. Психолого-педагогічні аспекти формування професійних знань, умінь, навичок військових проаналізовано й систематизовано у працях М. Петрик, Л. Присяжнюк, Л. Компанцева, Є. Скулиш, О. Бойко, В. Остроухов. Формування комунікативних умінь курсантів розглянули у своїх працях А. Мудрик, Л. Савенкова, О. Киричук.

У дисертаційних дослідженнях С. Акулова розкривались наукові аспекти організації та проведення міжнародної співпраці у процесі підготовки майбутніх офіцерів України. Організаційно-правові аспекти застосування підрозділів ЗС України в міжнародних миротворчих операціях розглянуто в праці І. Коропатнік. Критерії визначення розвитку професійної придатності військових офіцерів до участі у міжнародній співпраці обґрунтували А. Швець, М. Асрія; питання впровадження зарубіжного досвіду роботи з особовим складом у ЗСУ досліджував В. Капітанов. Типову модель формування педагогічної компетентності викладачів вищого військового навчального закладу розробив О. Васильєв.

Формулювання мети статті. Ставили за мету визначити суть, окреслити зміст та напрями розвитку міжнародного співробітництва в системі підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України, проаналізувати проблеми, що виникають у процесі міжнародного навчання військових, визначити причини їх виникнення.

Виклад основного матеріалу. Міжнародне співробітництво — це добровільне об'єднання країн, спрямоване на об'єднання ресурсів, зусиль для досягнення певних успіхів у різних галузях економічної, політичної, екологічної та, зокрема, військової діяльності. Така співпраця сприяє розв'язанню глобальних програм державотворення, організації спільних регіональних і міжнаціональних програм та проектів на засадах спільної довіри, взаємного інтересу та рівноправності взаємовідносин. Міжнародне військове співробітництво є одним з ключових чинників забезпечення належного рівня безпеки України та реформування її Збройних Сил; сприяння збереження миру та стабільності на світовому просторі; впровадження міжнародних військових освітніх та наукових програм; надання гуманітарної допомоги країні, постраждалим від стихійних лих та техногенних катастроф; сприяння демократичному розвитку країн, забезпеченню дотримання основоположних прав людини, боротьбі з корупцією, ефективному функціонуванню механізмів державного управління [2, с. 386].

Військова міжнародна співпраця України з Європейськими країнами та країнами Америки здійснюється за допомогою програми Україна-НАТО.

(Організація Північноатлантичного договору). Співробітництво НАТО з Україною має вагомое значення для гарантування миру і стабільності на євроатлантичному просторі. Географічно Україна посідає ключове місце на перетині Східної та Західної Європи, має спільний кордон із чотирма країнами НАТО — Угорщиною, Польщею, Румунією та Словаччиною [9, с. 38]. Відносини України з Північноатлантичною Організацією почали розвиватися в умовах розвитку демократичної незалежності держави у 1991 році. Перший візит Генерального секретаря НАТО М. Вернера до Києва 22-23 лютого 1992 року відбувся, під час якого Україна була запрошена до участі в Раді Північноатлантичного співробітництва. Відтоді почалися активні контакти і співробітництво з НАТО. 8 лютого 1994 року Україна першою з країн СНД підписала Рамковий документ «Партнерство заради миру» та передала керівництву НАТО свій Презентаційний документ, в якому визначені політичні цілі участі України в програмі «Партнерство заради миру» (ПЗМ), заходи, які планується здійснити для досягнення цих цілей, а також сили і засоби, що виділяються Україною для участі у програмі підтримки миру [3, с. 604]. Отже, наша країна продемонструвала своє прагнення взяти участь у забезпеченні євроатлантичної безпеки, надаючи підтримку миротворчим операціям під проводом НАТО на гарячих точках. Незважаючи на те, що сучасна Україна не може розраховувати на повноцінну політичну підтримку і військову допомогу з боку Альянсу через позаблоковий статус, вона продовжує підтримувати тісні зв'язки з НАТО. Україна залишається єдиною країною-партнером, яка бере участь у миротворчих операціях під керівництвом Північноатлантичного Альянсу. В сучасних умовах розвитку Україна, як позаблокова держава, вона у повному обсязі продовжує виконувати взяті перед світовою спільнотою зобов'язання у питаннях підтримання миру, регіональної та загальносвітової безпеки [5, с. 92–99]. Виконання планів міжнародного військового співробітництва сприяє реалізації державної політики України у військовій сфері в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції. Однією із програм міжнародного військового співробітництва є співпраця України з військовими міжнародними організаціями, такими як ООН та НАТО у сфері миротворчої діяльності, яка набуває дедалі більшої інтенсивності та динамізму. Зокрема, в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру» на території Одеської та Миколаївської областей проходять українсько-американські тактичні навчання військово-морських сил із запрошенням представників інших країн «Сі бриз», а також завдяки НАТО було збережено найбільший у Європі полігон «Яворів» у Львівській області, до забезпечення діяльності якого залучається велика кількість військовослужбовців. Метою цих міжнародних навчань визначено планування та проведення миротворчої операції з підтримання миру, а ціль маневрів – у відпрацювання за міжнародними

стандартами дій багатонаціональних штабів та сил під час здійснення ними миротворчої операції.

Миротворча діяльність Збройних Сил сприяє формуванню позитивного іміджу України як бажаного партнера міжнародних організацій і провідних країн світу. Ця діяльність є єдиним внеском у справу забезпечення глобальної та регіональної безпеки [6, с. 44– 47]. Миротворча діяльність Збройних Сил України є вагомим аргументом участі держави в міжнародній системі безпеки та її гідного внеску до цієї системи. Участь Української Армії в міжнародних операціях та місіях з підтримання миру не лише забезпечує авторитет держави у світі, але й підсилює босездатність частин і підрозділів Збройних Сил, є вагомим чинником військових фахівців. Цьому сприяє також щорічне проведення навчання військовослужбовців країн-членів НАТО разом та України на суші й на морі. Прикладом успішної співпраці України та НАТО є програма професійного розвитку армії, яка спрямована на формування професійної компетентності військових та цивільних працівників, які працюють у Міністерстві оборони України. Відповідно до наказу Міністерства оборони України від 3 червня 2014 року № 350 (1.9) головними завданнями вищого військового навчального закладу є виконання державного замовлення на підготовку військових фахівців, реалізація міжнародних угод про формування професійної компетентності військовослужбовців іноземних держав [8, с. 39]. Цей закон зазначає, що актуальними педагогічними завданнями підготовки українських курсантів доспільного міжнародного навчання є формування готовності військовослужбовців до активної участі в них; створення системної мережі комп'ютерних навчальних програм, які обслуговують усі етапи навчання, військового стажування курсантів; зміщення акцентів у військово-професійній підготовці на формування компетентності військових щодо ведення боїв за міжнародними стандартами; забезпечення злагодженості дій майбутніх офіцерів України з військовослужбовцями інших країн тощо.

Найважливіші напрями розвитку міжнародного військового співробітництва – це розробка й реалізація навчальних програм, організація стажування курсантів за кордоном, забезпечення їхньої участі у численних багатонаціональних програмах: “Партнерство заради миру”, “Репід Трайдент”, ”Сі бриз”, а також у миротворчих операціях. Підготовка підрозділів Збройних Сил Україна до участі в миротворчих операціях здійснюється переважно на базі Яворівського навчального центру у Львівській області, що найбільший у Європі. Там створено Міжнародний центр миротворчості та безпеки. Це єдиний міжнародний центр, де проводяться спільні міжнародні навчання військових Збройних Сил України та підготовка майбутніх офіцерів до участі у миротворчих операціях. В Одесі на базі Військової академії також організовано підготовку курсантів Академії

військово-морських сил імені П. С. Нахімова до участі у спільних міжнародних військово-морських навчаннях і операціях [8, с. 40-43]. До Міжнародного центру миротворчості та безпеки належить навчальний центр “Партнерство заради миру”, який був створений в грудні 2001 року. Головним завданням центру є проведення навчань з підрозділами та штабами різних миротворчих контингентів, роздільних, спільних, командно-штабних тренувань та навчань, курсової підготовки військових фахівців. За час існування центру його фіцери брали участь у численних заходах міжнародного військового співробітництва, зокрема у багатонаціональних навчаннях “Щит миру”, “Рапід трайдемент”, “Вікінг”, “Ротаційні сили чорноморського регіону” тощо.

Навесні 2013 року у Львівській академії сухопутних військ побували експерти Програми НАТО “Удосконалення військової освіти”. Її розробили для підтримки зусиль держав-партнерів НАТО щодо створення, розвитку й реформування військових навчальних закладів України шляхом сприяння розробці навчальних курсів, а також для підвищенню якості методів підготовки майбутніх офіцерів.

У системі військової підготовки українських офіцерів одним із головних напрямів розвитку міжнародного військового співробітництва є організація їхнього стажування за кордоном, де вони мають змогу обмінюватися набутим військовим досвідом. Однак у Львівській академії сухопутних військ склалися добрі стосунки вже з кількома військовими навчальними закладами зарубіжних країн, найстарішою в США військовою академією у Вест-Пойнті та французькою Військовою школою Сен-Сір Коеткідан. Під час закордонних поїздок майбутні офіцери ознайомлюються з історією, структурою навчальних закладів, процесом підготовки військових фахівців, навчально-матеріальною та польовою базами, активно спілкуються з іноземними колегами. В 2013 році у таких навчальних поїздках побували близько тридцяти офіцерів і курсантів Львівської академії сухопутних військ. Курсанти цієї академії також відвідали коледж сухопутних військ Збройних Сил Королівства Норвегії, інститут військового навчально-наукового центру Сухопутних військ “Загальновійськова академія Збройних Сил Російської Федерації”. Львівська військова академія імені Петра Сагайдачного підписала протокол намірів з вищою офіцерською школою Сухопутних військ імені генерала Тадеуша Костюшка (Республіка Польща), за яким успішно співпрацюють уже протягом року, а також відповідно до домовленостей відбуваються двосторонні візити та низка інших заходів. Так, команда Львівської академії брала участь у міжнародних змаганнях у місті Вроцлаві з військово-прикладних видів спорту на кубок начальника вищої офіцерської школи Сухопутних військ імені Тадеуша Костюшка (Республіка Польща). Окрім української, були представлені команди з Академії Збройних Сил

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА .115

Словаччини, офіцерської школи Сухопутних військ Збройних Сил Німеччини та вищих військових навчальних закладів Польщі. Згодом курсанти Львівської академії мали змогу продемонструвати свою майстерність під час міжнародного зимового гірського тренування в польському місті Шклярська-Поремба.

У сучасних демократичних умовах України, якщо військовослужбовці Збройних Сил не будуть професійно компетентними, не зможуть правильно застосувати знання та вміння в умовах міжнародної партнерської взаємодії та реальній діяльності, тим менше шансів має офіцер досягти успіху в кар'єрному зрості та військовій майстерності [1, с. 5].

Аналіз теперішнього стану навчання курсантів основи теорії та ведення бойових операцій на міжнародному рівні й забезпечення взаємодій з військовослужбовцями інших країн засвідчує недостатній рівень їхньої підготовки до міжнародного співробітництва відповідно до вимог військової професійної діяльності. Головні причини цього: перевага традиційної парадигми навчання, що не бере до уваги сучасні тенденції міжнародного військово-технічного співробітництва ЗС України; недосконалість навчальних програм технічних дисциплін; недостатня практична спрямованість навчальних курсів на майбутню діяльність офіцерів у міжнародних миротворчих операціях; недостатнє моделювання основних видів майбутньої діяльності курсантів ЗСУ з безпеки ведення бойових дій у складі миротворчих підрозділів; наявність недоліків у плануванні військової практики у частинах сухопутних військ, де недостатньо врахована майбутня миротворчу діяльність офіцера ЗСУ.

У сучасній дидактиці описані різноманітні суперечності навчання військових, що є джерелом його розвитку, зміни й удосконалення. Наприклад, М. Скаткін зазначив провідну роль суперечності між вимогами суспільства до підготовки тих, кого навчають, та справжнім станом цієї підготовки. А також між прагненням курсанта до знань і можливостями їхньої реалізації [4, с. 45]. М. Данилов неодноразово підкреслював, що рушійною силою навчального процесу є суперечність між процесом навчання і явним рівнем знань, умінь і рівнем розумового розвитку курсантів. Л. Спирін виокремив у навчанні суперечності між змістом теми навчання курсантів та наявними інтересами студентів, між науковими знаннями, якими оволодіють студенти, та їхнім життєвим досвідом, між традиційними, звичними методами й інноваційними підходами, які застосовують викладачі [5, с. 71].

У контексті подолання суперечностей організація міжнародного співробітництва у системі сучасної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України спрямована на підвищення якості навчання курсантів основ безпеки ведення сучасного бою на продуктивно-синтетичному рівні, формування вмінь та навичок розв'язання професійних проблемних завдань

із безпеки ведення сучасного бою під час їх практики на продуктивному рівні за міжнародними стандартами, забезпечення злагодженості дій з військовослужбовцями інших країн, педагогічної компетентності викладачів вищого військового навчального закладу тощо.

Головними умовами ефективної організації міжнародного співробітництва у процесі підготовки майбутніх офіцерів є цілеспрямоване планування різноманітних завдань міжнародного співробітництва для підготовки фахівців; забезпечення вищих військових навчальних закладів викладачами високого рівня професійної компетентності, які повинні брати до уваги можливі зміни в теорії та практиці військового навчання за міжнародними стандартами; організація педагогічної взаємодії з курсантами, залучення методики навчання військових моделювання високопрофесійних проблемних ситуацій з безпеки ведення бою в умовах міжнародного рівня; інтеграція навчального матеріалу у спецкурси з основних складових безпеки ведення бою під час військової практики, що сприятиме формуванню як їхніх базових, так і спеціальних знань, навичок, умінь та професійно важливих якостей.

Висновки. Отже, на сучасному етапі розвитку військової освіти України організація міжнародного співробітництва у процесі підготовки майбутніх офіцерів є однією з актуальних проблем розвитку сучасної педагогічної науки та практики. Міжнародне військове співробітництво охоплює багато країн світу, низку провідних міжнародних інститутів, серед яких – Північно-Атлантичний Договір (НАТО), Організація Об'єднаних Націй (ООН) і Організація Безпеки та Співробітництва Європи (ОБСЄ), Європейський Союз (ЄС), Союз Незалежних Держав (СНД) та політичне об'єднання між Грузією, Україною, Азербайджаном та Молдовою (ГУАМ). З військово-політичного погляду це зміцнення взаємовідносин між Міністерством оборони України та міністерствами оборони інших країн. Співпраця України з ООН та НАТО є одним із найважливіших зовнішньополітичних здобутків держави і має велике значення для підвищення політичного авторитету України на світовій арені, у створенні Європейської системи безпеки, слугує побудові демократичного суспільства. Основними напрямками організації міжнародного військового співробітництва у системі підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України є розробка й реалізація навчальних програм, організація стажування курсантів за кордоном, забезпечення їхньої участі у численних військових багатонаціональних навчальних програмах, таких як “Партнерство заради миру”, “Репід Трайдент”, “Сі бриз”, “Кленова Арка”, а також у миротворчих місіях.

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної України в контексті Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 5.
2. Довідник НАТО. – 1110 Brussels, Belgium : NATO Public Diplomacy Division, 2006. – с. 386.
3. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура, відносини з Україною / за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука]. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. – С. 604.
4. Скаткін М. П. Проблеми сучасної дидактики : [навч. посіб.] / М. П. Скаткін. – М. : Педагогіка, 1984. – С. 45.
5. Спірін Л. Ф. Теорія і технологія вирішення педагогічних завдань. М. : РПА, 1997. – С. 71–99.
6. Томашевич О. Концепція багатонаціональних об'єднаних оперативнотактичних сил (БООТС) через призму програми “Партнерство заради миру” та перспективи участі України БООТС / Томашевич О. // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 2001. – Вип. 27. – Ч 3. – С. 44–47.
7. Томашевич О. Участь України в програмах партнерство НАТО / О. Томашевич. // Наук. віс. дипломатичної акад. України. – К., 2002. – Вип. 6. – С. 45.
8. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної України в контексті Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. 2004. № 1. – С. 39–43.
9. Україна-НАТО: від знайомства до повноцінного членства / [уклад. Павлюк М. В.]. – Чернівці, 2008. – С. 38.

INTERNATIONAL COOPERATION FEATURES IN TRAINING SYSTEM OF FUTURE UKRAINIAN ARMED FORCES OFFICERS

Yuliya Trembetska

*Ivan Franko National of University Lviv
Tuhan-Baranovsky Str., 7, UA-790005, Lviv, Ukraine*

The article outlines the international cooperation features in the training system of future Ukrainian Armed Forces officers. The author gives the reasons and explains the significance of Ukrainian military cooperation with European Atlantic countries. She indicates that if the state develops military cooperation with foreign countries, it contributes to the strengthening of security, defense, and

stability in the country. The researcher determines Ukrainian Armed Forces peacekeeping operations and their importance for the country's prestige in the global space; describes international military education programs of cooperation between the Ukrainian Army and North Atlantic Treaty Organization countries. Based on scientific literature the author theoretically comprehends the content, main points and ways of international cooperation in the military training system, analyses the problems in the cadets' international training process, identifies the reasons for their occurrence. She highlights Ukrainian military cooperation with NATO countries at the Peacekeeping and Security Center in Yavoriv fieldground, Lviv region, and analyses the role of a teacher in the future officers' training process and international cooperation arrangement.

Key words: international cooperation, future officers' training features, international military cooperation NATO-Ukraine.

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Юлія Трембецька

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Туган-Барановского 7, 790005 Львов, Украина*

Рассмотрена проблема особенности организации международного сотрудничества в системе подготовки будущих офицеров Вооруженных Сил Украины и наличие ориентации на педагогическую деятельность. Выявлены причины и какое значение имеет военное сотрудничество Украины с Евроатлантическими странами. Указано, что государство, развивая военное сотрудничество с зарубежными странами, вносит свой вклад в укрепление безопасности, обороны, стабильности у государства. Выделены миротворческую деятельность Вооруженных Сил Украины и ее значимость для положительного имиджа государства на мировом пространстве. А также сосредоточено на международных военные учебные программы сотрудничества украинской армии со странами Североатлантического альянса. На основании анализа литературных источников теоретически осмысленно содержание, суть и направления развития международного сотрудничества в системе подготовки военнослужащих. Проанализированы проблемы, возникающие в процессе подготовки курсантов к международным учениям, определены причины их возникновения. На базе центра миротворчества и безопасности Яворивского полигона на Львовщине

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.119

освещены сотрудничество украинских военнослужащих со странами НАТО. Прослежена роль и участие преподавателя высшего военного учебного заведения в процессе организации международного сотрудничества в системе подготовки будущих офицеров.

Ключевые слова: международное сотрудничество, особенности подготовки будущих офицеров, международное военное сотрудничество Украина-НАТО.

Стаття надійшла до редколегії 19.09.2013
Прийнята до друку 10.10.2013